

BOLESŁAW CHOWRA

1. Dane osobiste (imię, nazwisko, stopień, wiek, zawód i stan cywilny):

Plut. Bolesław Chowra, ur. 24 października 1904 r., ślusarz PKP, kawaler; 11 Batalion Saperów Kolejowych

2. Data i okoliczności zaareztowania:

Zostałem aresztowany 4 lutego 1940 r. w Sokalu i oskarżony o [nielegalne] przejście granicy.

3. Nazwa obozu, więzienia lub miejsca przymusowych prac:

Po aresztowaniu osadzono mnie w więzieniu we Lwowie, „Brygidkach”. Tam przebywałem przez luty i marzec 1940 r., później przewieziono mnie do więzienia w Chersoniu, gdzie przesiedziałem cały rok. Z Chersonia wywieziono mnie do Kotłasu na *pieriesylny łagier*, następnie do Trzebiu [Uchta], również *pieriesylny łagier*, a stamtąd do Workuty, gdzie pracowałem aż do zwolnienia.

4. Opis obozu, więzienia:

Lwowskie więzienie, nazwane „Brygidkami” było wówczas przepełnione. W małych celach znalazło pomieszczenie kilkadziesiąt osób, przeważnie Polaków oskarżonych o przestępstwa natury politycznej.

5. Skład więźniów, jeńców, zesłańców:

W Chersoniu w więzieniu spotkałem więźniów Polaków, Ukraińców, Żydów i Rosjan. Więzienie to gorsze jak lwowskie, przepełnione tak, że prawie jeden na drugim spał. Spało się na podłodze. Wikt bardzo marny.

6. Życie w obozie, więzieniu:

Na punktach *pieriesylnych* w Kotłasie i Trzebiu [Uchta] znaleźliśmy pomieszczenie w drewnianych barakach, zapluskwionych. Spaliśmy na pryczach, za poślanie służyła własna odzież. W Workucie łagier złożony baraków drewnianych, zapluskwionych i zawoszonych, zimnych. Większość baraku zbudowana z desek, okryta płachtami brezentowymi. Praca ciężka,

wyrąb i eksport drzewa, budowa dróg dla samochodów przewożących materiał drzewny. Praca ciężka, trwająca po dziesięć godzin, pod nadzorem *striłków*. Wikt bardzo marny, tak że więźniowie smażyli liście brzozy i tak przyrządzoną strawą się karmili. Oprócz tego marnego wyżywienia żadnego wynagrodzenia nie otrzymywałem, ponieważ nie mogłem wykonać tak wysokiej normy, a to dlatego, że byłem wycieńczony długotrwałym pobytem w więzieniu.

7. Stosunek władz NKWD do Polaków:

NKWD prowadziło śledztwo w sprawie przejścia granicy, a ponadto uważało mnie za szpiega. W śledztwie przesiedziałem dwa miesiące, mimo to osądzono mnie zaocznie i nadal trzymano w więzieniu. Starano się wymusić na mnie przyznanie się do szpiegostwa. Wywoływanie na śledztwo odbywało się przeważnie w nocy, były nawet wypadki, że w ciągu dnia wywoływano mnie kilkakrotnie. Podczas przesłuchiwania bito mnie, zamykano [palce] do szuflady i skręcano śrubę, owijano mokrą szmatą, wybito mi dwa zęby. Przy tym ciąгла propaganda komunistyczna, wychwalanie ustroju sowieckiego, podawanie zmyślonych i fałszywych wiadomości o Polsce. Ostatecznie otrzymałem wyrok: trzy lata ciężkich robót w łagrach.

8. Czy i jaka była łączność z krajem i rodzinami?

Do rodziny pisałem, ale od rodziny listu mi nie wręczono, mimo że taki był. Wysłano do mnie trzy przesyłki, a doręczono tylko jedną.

9. Kiedy został zwolniony i w jaki sposób dostał się do armii?

Zwolniono mnie na podstawie ogólnej amnestii we wrześniu 1941 r. Po wyjściu z łagru dostałem pracę w parowozowni w Czerżu [Czardżou], tam pracowałem przez dwa miesiące. Ponieważ zaczęto mnie podejrzewać, porzuciłem pracę w parowozowni i włóczyłem się po różnych miejscowościach, szukając pracy. W Turtkuli [To'rtko'lu] zachorowałem na tyfus, przeleżałem w szpitalu przez grudzień 1941 i styczeń 1942 r. Po wyzdrowieniu dowiedziałem się, że organizuje się polska armia, udałem się w drogę do wojska polskiego. Zgłosiłem się 24 lutego 1942 r. w Kermine i przydzielono mnie do 2 kompanii sanitarnej.

Miejsce postoju, 5 marca 1943 r.